

Megbékítés

Az öregember határozott kézmozdulattal csendet teremtett.

Amikor elhallgattak, fejbólintással jelezte, hogy foglaljanak helyet, ő maga azonban állva maradt. Várta, míg eleget tesznek felszólításának, közben pedig gyöngéden simogatta hófehér szakállát, a szája sarkától egészen a köldöke fölött végződő hegyéig. Kisvártatva mély lélegzetet vett, és beszélni kezdett:

— Szívetekben haraggal jöttetek ide, az én házamba. Sebbel-lobbal érkeztetek, szemetekben, karotokban és késetekben düh forrott. Így szólhatok hozzám: unokád megbecstelenítette a mi leányunkat és hűgunkat, add a kezünkre, hogy igazságot szolgáltatassunk! Igen, így mondtátok, jelezve azt, hogy bosszút akartok állni unokámon. Haragotokat nem vetem szemetekre, bár nem örülök neki. Annyit akarok csak, hogy meghallgassatok, hogy legyetek még néhány pillanatig türelemmel. Elmondok valamit unokám életéről és a ti leányotok és hűgotok életéről is. Ha elbeszélésem végéig haragotok nem száll el, azt teszitek unokámmal, amit akartok. Elfogadjátok...?

— Beszélj, hallgatunk —, mondja a legidősebb a körbenülőök közül, a többiek csak bólintanak.

— Télidő volt, derékon fölüli hó esett. Fehérlett, villogott mindenütt, és ha ki-sütött a nap, majd megvakult tőle az ember. S akkor, ebben a fehérségben kiáltás harsan föl: „Gyerünk, juhééé, az újszülöttért...!!!” Pattog az ostor, a lovak megbokrosodnak és nyerítenek, magasra dobják farukat, megrázzák fagytól töpörödött miccsodájukat. És csilingelni kezdenek a hámon a csengettyűk, elindul a szán... Igen, ropog a hó a nemezciszma alatt, hát még a szán alatt! A dermedt kéreg a hótakaró felületén élesen hasad, mély a szán mögött a párhuzamos vonal. Azt azért ne higgyétek, hogy a hó ropogása vagy vastagsága teljesen elnyelte a súlyos lópaták dobogását.

Hárman ülnek a szánon: a hajtó, aki a gyeplőt fogja, és egyvégtében csattogtatja ostorát a lovak fölött; háta mögött a jövőendő koma és keresztapa, mellette pedig az újszülött mosolygó édesapja, az én hatodik fiam, Pavol. A komát Peternek hívták, a hajtót Jánnak, mindketten a tí családotokból valók... Ám hallgassátok csak tovább, mert a szán röpül, a lovak nyihorásznak, és azok hárman szünet nélkül szopogatják a pálínkat...

A szán csakhamar megáll egy ház előtt, s még el se némultak a csengettyűk a hámon, amikor nyílik az ajtó. Egy asszony lépked óvatosan lefelé a lépcsőn, és nagy, fehér vásznat tart maga előtt. Leteríti a szán hátsó részébe, s még mielőtt távozna, megszólal az újszülött apja, az én Pávól fiam: „Hozza azt a legényt!”

Az asszony eltűnik a házban, és abban a szempillantásban, merőben váratlanul, kitör a hóvihar. Végigsüvit a dermedt, csupasz ágak között, fölkarvarja a havat a szán körül. A lovak nyugtalanul szaglászhatnak a levegőben, megugranak, de a hajtó nyomban visszarántja őket...

Megjelenik a komaasszony, karján az újszülöttel, akit úgy bebagyuláltak a bundákba, hogy csak sejteni lehet, hol van. A komaasszony az újszülöttel meg az újszülött anyja már a szánon ül, amikor a hajtó megkérdezi: „Minden rendben?” Az asszonyok bólintanak, és a koma fölkiált: Gyí teee... A szán ismét mozgásba lendül, ám alighogy kiérnek a házak közül, a hóvihar erőre kap. Hófoszlányok tapadnak arcukra, a szél süvöltése megelőzi a szánt.

Gyorsan, mert megfagyunk! — kiált föl az újszülött anyja. A hajtó hátrapillant, és föláll. Megereszi a gyeplőt, megforgatja ostorát, és a lovak vad vágtaiba kezdenek. A szán először az egyik oldalra billen, aztán nyomban a másikra. A lökés azonban olyan erőteljes, hogy az újszülött a komaasszony karjából a levegőbe röpül.

Az asszonyok élesen felsikoltanak.

Állj! Állj!, kap észbe a komaasszony, mialatt az anya még mindig jajveszékél. A hajtó olyan hevesen rántja vissza a gyeplőt, hogy a lovak a farukra ülnek.

Kiesett, elveszítettük, óbégat a komaasszony és a háta mögé mutogat. A két férfi rögvest leugrik a szánról, és párhuzamosan a nyomokkal, futásnak ered. Átgázolnak a magas hófúváson, egy pillanatra a hóban fekvő batyu fölé hajolnak, és karjukon a bugyorról, már jönnek is visszafelé. Az asszonyok elnémulnak, szemük kitágul.

„Föl sem ébredt”, mondja a koma, „békésen szopogatja a cucliját”.

„Add nekem!” nyúl a batyu után az anya.

A szán ismét elindul, s noha a hóvihár egyre erősebben tombol, kisvártatva megpillantják a távolban a templomot. Tíz perc múlva már annyira megközelítik, hogy a fehér falak és a még fehérebb hó háttérben világosan kirajzolódik a plébános sötét alakja. Mindkét kezével integet feléjük, s a lovak mintha csak a karjaiba röpülnének.

Az újszülöttet tehát megkeresztelték, és a keresztségben a Gorazd nevet kapta. Ő az az unokám, aki iránt haraggal vagytok, de hallgassátok csak tovább...!

A férfiak fészkelődni kezdenek a lócákon és a székeken, morognak egy sort, de hamarosan elhallgatnak. Az öreg szálfagyenesen, csaknem mozdulatlanul áll előttük, és folytatja:

— Gorazd pedig nőtt, növekedett, és amikor fölcseperedett, ő lett a sekrestyés, ezt mindnyájan tudjátok. Attól kezdve, hogy munkába állt, mind a mai napig, tisztán és rendben tartja a templomot. A padlón, ezt már bizonyára megfigyeltétek, mostanában egy porszemet se találtak, nem hogy turhát, mint azelőtt... Ez, ismerjétek csak el, becsületére válik a fiúnak. Ám Gorazd, mint minden más legényember, igyekezett családot alapítani, ami bizonyára nem hiba... Ti azonban azt is tudjátok, hogy a ti leányotok és húgotok, Márta, ez a gyönyörű és nemes teremtes hordta templomunkba a virágot... És most ezt képzeljétek el: Föltűnik egy fiatal lány, és lassan végigmegegy a főtéren. Bal kezével felcsippenti sárga érc szoknyáját, hogy ne söpörje vele a kövezetet, jobb kezében fehér asztalkendővel leborított kosarat tart. A lány, aki nem más, mint Márta, aprókat lép, nem siet, mintha minél hosszabb ideig akarna gyönyörködni a déli harangszóban és a kék égbolton a feje fölött...

Egymagában, egyes-egyedül közeledik a templom bejáratához. Kinyitja a kaput, és belép. A kapucsapódást elnyeli a harangszó. Félhomályba csöppent a lány, de szeme hamarosan megszokja a derengést.

Elindul, tipeg, halad előre. Közeledik az oltárhoz. Megáll előtte, és a három, egymás mellett álló vázában elrendezi a virágokat. Most már elmehetne, ám ott marad, mint aki vár valamire. Nézelődik jobbra, nézelődik balra, s ekkor az oltár ellenkező oldalán kibukkant Gorazd.

„Eljöttél?” — kérdi Gorazd.

A lány összerezzen.

„Itt vagy?” — mondja. „Miért bujkálsz?”

„Nem bujkálok” — feleli Gorazd. „Csak nem akarlak zavarni, amikor a virágokat cseréled.”

Amikor közelebb lépnek egymáshoz, elnémulnak, s kezet fognak.

„Gyere Márta, mutatok valamit” — mondja Gorazd.

Ezt az ötletet nem vethetjük Gorazd szemére... Márta fölemeli az üres kosarat, és szó nélkül követi Gorazdot. Mindketten eltűnnek az oltár mögött. Figyelmeztetlek benneteket, hogy abból, amilyen felszabadultan viselkednek, azt a következtetést vonhatjuk le: nem először tartózkodnak ezen a helyen...

De nézzünk meg egy ilyen oltár mögötti eltűnést tüzetesebben... Gorazd éppen egy fafaragást mutogat Mártának, amin három napig dolgozott, s most fejezte be. A szobor az álló Mártát ábrázolja, virággal a kezében... Ehol van, nézzétek csak!

Az öregember előre hajol, és odanyújtja a szobrot a legközelebb ülőnek. Az nézegeti, aztán tovább adja. A szobor vándorol, mígnem mind az öten jól megnézik.

— Igen, ez Márta —, mondja a legidősebb a körbenülők közül. Az öregember észrevétlenül elmosolyodik, és a visszakapott szobrocskát kabátja zsebébe rejti. És nyomban folytatja:

— A szobor, amit mutattam, természetesen Mártának is megtetszett... Nem nehéz elképzelni, hogyan nézegette minden oldalról, nem híven szemének, hogy tulajdon hasonmását tartja kezében... És hirtelen, meglepve ugyan, ám korántsem csapdába esve, szerelemből és hálából, Gorazd nyaka köré fonja karját, és... Nos, nem tudom, folytassam-e tovább... Azt hiszem, beéritek a ténnyel, hogy ott, az oltár mögött mind a ketten vétkeztek... Amikor ezt Gorazd elmondta nekem, össze akartam törni a hátán a mogyorópalcát... De eltértem a tárgytól... Mindketten fölszedelőzködtek a padlóról, s ekkor vita támadt közöttük. A vita lényege a következő: Márta így szólt: „Születendő gyermekünk biztosan fiú lesz, ha pedig fiú lesz, akkor iparosnak kell adnunk... legjobb, ha vargának”, így mondta, ez állítólag a ti családokban így szokás, amit én is bizonyíthatok... Persze, Gorazd ellenkezett, és azt mondta: „Ha fiú lesz, valóban iparost kell nevelnünk belőle, de asztalost, ahogyan ez nálunk szokás...” Gondolhatjátok, hogy nem tudtak megegyezni, és haragban váltak el... A ti leányotok és húgotok aztán úgy mesélte el az egész esetet, mint akit megbecstelenítettek... Jómagam, amikor tudomást szereztem a dologról, tüstént beszéltem Gorazddal, és igyekeztem megoldást találni... Végül ez lett az eredmény: Gorazd és én beleegyezőnk abba, hogy Márta születendő fia varga legyen, ahogyan ti is, meg őseitek is azok voltak... Mi sem áll tehát annak útjában, hogy közös és pompás esküvőt rendezzünk a fiataloknak... Amennyiben, természetesen, nincs ellenvetésetek... ?!

A körbenülők összenéznek, s végül valamennyi fej beleegyezően bólint. A legidősebb megszólal:

— Elhisszük szavaidat, és elűzzük szívünkből a haragot. A te házad barátai akarunk maradni!

— Isten hozott benneteket a házamban! — mondja az öregember, és meghajtja magát.

Összeölelkeznek, és bókokkal kedveskednek egymásnak. S ekkor beront a szobába egy délceg termetű férfi, szemében iszonyat.

— Atyám, atyám — hallgass meg!!!

— Mi történt fiam?! — kérdi az öregember.

— Gorazd öcsém fölakasztotta magát — mondja a férfi, és sírva fakad.

— Átkozott! — kiáltja az öregember, de ezután már mindenki hallgat. Akik az imént még ültek, elszállingóznak, az utolsó pedig behúzza maga mögött az ajtót.

— Sokat szenvedett? — kérdi az öreg. — Sokáig kínlódtott?

— Nem, atyám — mondja a legény. — Nyomban meghalt, amint le...

— Jól van, jól — szakítja félbe az öregember, és nyugodt léptekkel a ház felé indul, ahol a holttestet sejtí.

Az ablakok mögött feltartóztathatatlanul sötétedik.

KÖRTVÉLYESSY KLÁRA fordítása